

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Metodika zpracování bakalářské práce

Miluše Vítečková

České Budějovice | 2018

Recenzovali: PhDr. Miroslav Procházka, Ph.D.; PhDr. Olga Vaněčková

Grafický návrh obálky: Obálka byla navržena s využitím zdroje Freepik.com

Jazyková korektura: Mgr. Ondřej Zabloudil Pechník

ISBN 978-80-7394-689-0

© PhDr. Miluše Vítečková, Ph.D., 2018 – Metodika zpracování bakalářské práce

Tento text slouží výhradně pro studijní účely a jakékoliv rozmnožování a šíření podléhá autorským zákonům a je možné jen se souhlasem autorky.

OBSAH

ÚVODEM	4
1 BAKALÁŘSKÁ PRÁCE	5
2 VOLBA TÉMATU BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	7
3 DOPORUČENÁ LITERATURA.....	10
4 ETAPY ZPRACOVÁNÍ	12
5 FORMÁLNÍ ÚPRAVA	14
6 STRUKTURA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE.....	16
6.1 Desky	17
6.2 Titulní list	18
6.3 Prohlášení	19
6.4 Poděkování	20
6.5 Abstrakt	21
6.6 Abstract	22
6.7 Obsah.....	23
6.8 Úvod	24
6.9 Teoretická část	25
6.9.1 Odkazování v textu	26
6.9.2 Tabulky a obrázky	28
6.10 Praktická část	30
6.10.1 Cíl práce / Cíl výzkumného šetření	30
6.10.2 Metodika	34
6.10.3 Výsledky	45
6.10.4 Diskuze	47
6.11 Závěr	48
6.12 Seznam použitých zdrojů	48
6.13 Seznam příloh.....	52
7 ETICKÉ HLEDISKO	53
8 POSUDEK BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	54
9 OBHAJOBA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	58
10 SHRNU TÍ PROBLÉMŮ PŘI PSANÍ BAKALÁŘSKÝCH PRACÍ	59
ZÁVĚREM.....	60
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	61

ÚVODEM

Dostává se vám do rukou materiál, který by vám měl pomoci při zpracování vaší bakalářské práce na katedře pedagogiky a psychologie. Týká se zejména studijních oborů učitelství pro mateřské školy, učitelství odborných předmětů, sociální pedagogika, příp. může inspirovat při psaní diplomové práce studenty učitelství pro 1. stupeň ZŠ. Materiál se opírá o odbornou literaturu a zkušenosti získané v rámci výuky metodologických předmětů u výše uvedených studijních oborů.

Text je strukturován tak, aby pokryl proces zpracování bakalářské práce – od volby tématu přes realizaci výzkumného šetření až po zpracování formální stránky práce. Cílem textu není podat vyčerpávající informace z oblasti metodologie, konkurovat odborným publikacím, ale pomoci zorientovat se v problematice psaní závěrečné práce.

V metodice jsou také uvedeny zkušenosti z praxe, které upozorňují zejména na chyby, a to z pohledu vedoucího, oponenta prací a člena zkušebních komisí.

Třebaže je metodika zaměřena především na bakalářské práce výzkumného charakteru, budou zmíněny i případy, kdy půjde o text metodický, didaktický, tedy spíše prakticky zaměřený.

Při psaní bakalářské práce u výše uvedených studijních oborů na katedře pedagogiky a psychologie je třeba vycházet nejen z této metodiky, ale vždy sledovat aktuální informace týkající se psaní závěrečných prací na stránkách katedry pedagogiky a psychologie (<https://www.pf.jcu.cz/structure/departments/kpe/>) nebo na stránkách pedagogické fakulty (www.pf.jcu.cz).

A co je nejdůležitější? Nechat se vést radami svého vedoucího práce...

Přeji vám mnoho úspěchů při psaní bakalářské práce.

Miluše Vítečková

1 BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Jednou z podmínek pro ukončení studia bakalářského studijního programu je vypracování a obhájení bakalářské práce. Ta může být výzkumného charakteru, praktického rázu, vzniknout ale může i práce zcela teoretického zaměření. Klíčové však je to, aby téma a obsah práce rezonovaly se zaměřením studovaného oboru. Práce by tak měla být určitým přínosem, obohacením oboru o nové poznatky jak pro praxi, tak pro teorii.

Student se prostřednictvím bakalářské práce věnuje zvolené specifické oblasti, která se stává předmětem jeho dlouhodobějšího zájmu, rozšiřuje poznání v této oblasti. Prostřednictvím bakalářské práce má prokázat, že je *schopen napsat kvalitní odborný text* vztahující se ke zvolenému tématu a že je *schopen samostatné práce s dostupnou literaturou* – analyzovat ji, porovnávat názory jednotlivých autorů, dávat je do souvislostí a případně se kriticky vyjadřovat. Pokud se student rozhodne pro práci výzkumného charakteru (ať už jde o základní či aplikovaný výzkum, u oboru sociální pedagog např. nebývá zvykem základní výzkum), dalším hodnotícím kritériem kvality práce se stává *schopnost použití vhodných výzkumných metod a syntézy získaných poznatků*.

Bakalářská práce má dvě části, které by měly být vyvážené, a to ať jde o praktickou nebo výzkumnou bakalářskou práci. Tyto části – teoretická a praktická – jsou obsahově provázané. Teoretická část se odvíjí od stanového cíle a vsazuje jej do širšího kontextu – věnuje se zvolenému tématu, obsahuje teoretické poznatky týkající se daného tématu, výsledky realizovaných výzkumů u nás i v zahraničí. V praktické části jsou většinou prezentovány výsledky výzkumného šetření, ale může obsahovat také praktický materiál pro práci s dětmi/žáky, který je současně v rámci bakalářské práce evaluován. V případě prezentace výzkumu je vhodné tuto část rozdělit na čtyři oblasti – metodiku výzkumu, prezentaci výsledků, diskuzi a závěr. V případě praktické bakalářské práce je potřeba jednak vycházet z teorie, z poznatků vztahujícím se k tématu, svým způsobem na ně navazovat, jednak prezentovat samotný praktický materiál, který je vhodné následně ověřit v praxi, evaluovat jej.

Zkušenosti z praxe:

- 1) student používá beletristický styl jazyka, nejde o odborný text;
- 2) student nekomunikuje se svým vedoucím práce, ozve se až těsně před odevzdáním, nebo naopak komunikuje velmi často... obvyklý počet konzultací je 3–5 (na začátku, v průběhu, cca měsíc před dokončením).

2 VOLBA TÉMATU BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Během letního semestru druhého ročníku studia (ale může i dříve) si student zadává téma své bakalářské práce. Má dvě možnosti, jak si jej zvolit. Jednak jsou témata *vypsána katedrou pedagogiky a psychologie* (či jiných kateder participujících na studijním oboru). Z nich si student může vybrat. Další varianta je ta, že student *vyjde ze svých osobních zájmů a zvolí si své téma, které jej zajímá, a s ním pak osloví vyučujícího*, který se dané oblasti věnuje (podle oblasti zájmu jednotlivých vyučujících, kterou lze najít na stránkách katedry, příp. podle vyučovacích předmětů). Vedoucím práce se může stát kterýkoliv vyučující daného studijního oboru. Současně je možné oslovit i odborníka mimo katedru, který je po konzultaci s kontaktní osobou pro dané studium následně schválen vedoucím katedry (či dle nové akreditace garantem studijního programu). Formálním požadavkem je v tomto kontextu také to, že externí vedoucí práce musí mít minimálně magisterské vzdělání. Důležité je vždy myslet na to, že by práce měla být přínosná pro praxi a rozšiřovat poznání, obohacovat praxi i teorii.

Ve chvíli, kdy si student vybere jednu z výše zmíněných variant, osloví svého potencionálního vedoucího práce, společně se domluví na dalším postupu a vypracují *Zadání bakalářské práce* (viz vzor s. 9) – to vedoucí práce předá sekretariátu katedry, dojde ke schvalovacímu procesu ze strany vedení katedry (nově pak garanta programu) a fakulty a je zadáno do STAGu.

Do *Zadání bakalářské práce* se vyplňují kromě osobních údajů, nebo českého a anglického názvu *Zásady pro vypracování*. Na tvorbě zadání se aktivně podílí autor, je totiž svým způsobem výhodou získat pravomoc a důvěru a definovat si do zadání své první představy o práci. Redakci tohoto textu má však ve své odpovědnosti vedoucí práce, text je tedy jazykově směřován k autorovi, v duchu výroků popisujících autorovu práci (autor bude analyzovat, autor bude zkoumat, autor provede vhodnými metodami analýzu aj.). V zadání je stručně popsán cíl práce, obsah teoretické části, zvolené metody, charakterizován výzkumný soubor a záměr výzkumného šetření. Dále je zde *Seznam literatury*, kde student vybere 5–10 zdrojů vztahujících se ke zvolenému tématu a uvede je dle zvolené citační normy (APA, či ISO 690; podle abecedy).

Dále se student na *vedoucího bakalářské práce* obrací jako na konzultanta ve chvíli, kdy si neví rady. Plní si své povinnosti na základě dohody s vedoucím práce, na jejichž podkladě je mu udělován zápočet (termín splnění zápočtu si musí student hlídat sám a i v této záležitosti komunikovat s vedoucím práce). Student by měl mimo jiné prokázat určitou míru samostatnosti. Konečná podoba bakalářské práce, její úroveň a kvalita, je plně na studentovi. Student jako autor zcela odpovídá za obsahovou a formální stránku práce. A to i ve směru k autorskému zákonu a ochraně dat přebíraných z odborné literatury. To znamená například i to, že v případě pozdějšího prokázání porušení autorského zákona může být student jako autor vystaven i trestnímu řízení v případě krádeže cizích dat či myšlenek.

Může se stát, že se během studia student rozhodne odchýlit od zadání, v tom případě je potřeba zadání společně s vedoucím práce upravit, případně zažádat o změnu názvu celé práce. Na základě žádosti je možná i změna samotného vedoucího bakalářské práce.

Zkušenosti z praxe:

- 1) student přichází s větou „když já nevím, co chci“ (jak to máme vědět my ☺?);
- 2) student oslovuje vedoucího práce na poslední chvíli (vhodný vedoucí nemusí „zbýt“);
- 3) student si omylem nezapíše seminář k bakalářské práci;
- 4) student si neohlídá termín zapsání zápočtu, nedomluví se s vedoucím práce (u oboru sociální pedagogika uděluje první zápočet vyučující semináře k bakalářské práci, např. za zpracovaný podrobnější projekt výzkumné části, pouze druhý je v režii vedoucího);
- 5) cíl není definován, nebo je naopak příliš široký;
- 6) cíl je na začátku definován, nakonec ale student řeší něco jiného a k cíli nedojde (je důležité, aby rámcové zadání bakalářské práce bylo v souladu se samotnou prací).

Podklad pro zadání BP do STAGu

Jméno diplomanta:

Osobní číslo:

Katedra:

Obor:

Studijní program:

Datum zadání:

Plánované datum odevzdání:

Rozsah graf. prací v BP:

Rozsah textu BP:

Vedoucí BP:

Plánovaný oponent BP:

Název práce:

Název v angličtině:

Zásady pro vypracování:

Seznam literatury:

3 DOPORUČENÁ LITERATURA

Při vlastním zpracování bakalářské práce student využívá dvě hlavní oblasti literatury (zdrojů). V rámci teoretické části vychází z knih, odborných časopisů a elektronických informačních zdrojů vztahujících se ke zvolenému tématu bakalářské práce. Kromě vědeckých knihoven (kde je možné využít i služeb rešeršního oddělení – vypracovávají rešerše na základě zadání klíčových slov) je možné čerpat z elektronických informačních zdrojů, které jsou dostupné v rámci Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích na <https://www.lib.jcu.cz/e-zdroje/seznam-dle-abecedy> (možný je i vzdálený přístup), a dále z odborných informací na internetu.

Druhá oblast doporučené literatury se týká praktické části, kdy student realizuje výzkumné šetření. Jde o literaturu vztahující se k metodám pedagogického výzkumu. Zde je možné doporučit např. tyto knihy:

Obecné informace:

- Gavora, P. (2000). *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido.
- Skutil, M., et al. (2011). *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál.

Zaměřeno především na kvantitativní výzkum:

- Chráška, M. (2007). *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada.
- Reichel, J. (2009). *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada.

Zaměřeno především na kvalitativní výzkum:

- Hendl, J. (2005). *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál.
- Švaříček, R., & Šedřová, K. et al. (2008). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál.

+ Kapounová, J. (2012). *Počítačové zpracování diplomových prací*. Ostrava: Ostravská univerzita.

Citační normy:

- APA – např. <https://www.phil.muni.cz/journals/index.php/studia-paedagogica/pages/view/citation>
- ISO 690 – např. www.citace.com

Zkušenosti z praxe:

- 1) studenti se často raději ptají, než si něco přečtou – výše jsou uvedeny základní knížky, kde byste mohli najít odpovědi na některé vaše otázky; důležité je prvně zkusit najít odpověď v literatuře, ne ji hned hledat u vedoucího.

4 ETAPY ZPRACOVÁNÍ

STANOVENÍ CÍLE, VÝZKUMNÝ PROBLÉM – ještě před oficiálním zadáním bakalářské práce si student ujasní cíl bakalářské práce, cíl svého výzkumného šetření a definuje si výzkumný problém. Pokud nejde o výzkumný typ bakalářské práce, stanoví si cíl své práce a způsob jejího zpracování.

VSTUPNÍ REŠERŠE Z DOSTUPNÉ LITERATURY – dalším krokem je zběžné prostudování literatury vztahující se ke zvolenému tématu s ohledem na upřesnění cíle a výzkumných metod, ověření si aktuálnosti tématu a uskutečněných šetření ve zvolené oblasti.

STANOVENÍ VÝZKUMNÝCH METOD, CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO SOUBORU – v případě výzkumné práce si student na základě prostudování materiálů ke zvolenému tématu ujasní, jaké výzkumné metody zvolí, a charakterizuje výzkumný soubor. V případě, že se nejedná o bakalářskou práci výzkumného charakteru, si student stanoví postup zpracování praktického materiálu, výstupu bakalářské práce.

ZÁDÁNÍ – dalším krokem je vypracování *Podkladu pro zadání BP do STAGu* (vypracuje jej vedoucí bakalářské práce společně se studentem). Odevzdání tohoto formuláře je datováno na letní semestr druhého ročníku, přibližně na konec března (vedoucí práce odevzdá sekretářce katedry a ta zajistí další postup a zadání do STAGu) – zadání může být odevzdáno dříve.

REŠERŠE Z DOSTUPNÉ LITERATURY – následuje zajištění co největšího množství informací ke zvolenému tématu: vyhledání dostupné literatury, výsledků výzkumů vztahujících se ke zvolené oblasti. Je možné využít rešeršního oddělení vědecké knihovny, které na základě klíčových slov vyhledá za určitý poplatek zdroje, které se ke zvolenému tématu vztahují (z nich je však důležité pečlivě vybírat).

STANOVENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK, HYPOTÉZ/PŘEDPOKLADŮ – ze zvoleného cíle týkajícího se výzkumu, ze stanoveného výzkumného problému student vychází při volbě výzkumných otázek (u kvalitativního výzkumného šetření, deskriptivního výzkumného problému) a hypotéz/předpokladů (u kvantitativního výzkumu). Na výzkumné otázky následně hledá odpovědi, hypotézy/předpoklady ověřuje. V této fázi je důležitá konzultace s vedoucím, ujasnění si struktury bakalářské práce, výzkumných otázek,

hypotéz/předpokladů, ale i otázek dotazníkového šetření či rozhovorů, teprve následně – po prostudování teorie, ujasnění co a jak dělat – se doporučuje začít realizovat výzkumné šetření, zpracovávat praktický materiál.

SHROMÁŽDĚNÍ A ZPRACOVÁNÍ MATERIÁLU – kromě shromažďování materiálů k teoretické části bakalářské práce dochází ke sběru a analýze dat.

OSNOVA (STRUKTURA) PRÁCE – dalším krokem je sestavení osnovy (struktury) samotné bakalářské práce, podle které ji student následně začne psát.

NAPSÁNÍ, ZHODNOCENÍ – po uvedení do tématu by měl student při psaní práce nejprve vycházet z teoretických východisek, následně přejít do praktické části, která může být jak metodická/praktická, tak výzkumná. Dále by měl student diskutovat svůj materiál a své výsledky s tím, co je již známo, o co se opíral v teoretické části. Diskuze se dále může týkat parametrů a postupu řešení, možností zobecnění. Teoretická a praktická část musí být provázané.

ODEVZDÁNÍ – dva výtisky v pevné vazbě + příložená CD s uloženou bakalářskou prací v PDF, nahrání do STAGu (PDF) – http://www.pf.jcu.cz/documents/pokyny-el_podoba_zaverecnych_praci.php (oba výtisky se po obhajobě studentovi vrací).

POSUDEK VEDOUCÍHO PRÁCE A OPONENTA – s posudkem vedoucího a oponenta práce by měl být student seznámen týden před obhajobou bakalářské práce.

Zkušenosti z praxe:

- 1) často se stává, že studenti nekonzultují postup výzkumného šetření, zpracování praktického materiálu;
- 2) studenti si velmi často nechávají psaní práce na poslední chvíli!

5 FORMÁLNÍ ÚPRAVA

- *LOGO PF JU* – pouze na titulní stranu, v záhlaví (barevné)
- *OKRAJE* – levá strana (vazba) – 3,5 cm
– pravá strana – 2,5 cm
– nahoře, dole – 2,5 cm
- *TEXT* – pouze na jedné straně
– zarovnání do bloku – od okraje, bez odsazení
- *ROZSAH* – 40 až 60 stran od úvodu po závěr (včetně; tedy bez úvodních stran, seznamu použitých zdrojů a příloh). Rozsah teoretické a praktické části by měl být ve stejném poměru. Nemělo by dojít k překročení limitu 60 stran.
- *ŘÁDKOVÁNÍ* – 1,5
- *ODSTAVCE* – za odstavcem 6 b.
- *PÍSMO* – Calibri, velikost písma 12
- *NADPISY* – 1. úroveň – velká, tučně, 14 (**1 NADPIS**)
– 2. úroveň – malá, tučně, 14 (**1.1 Nadpis**)
– 3. úroveň – malá, tučně, 12 (**1.1.1 Nadpis**)
– 4. úroveň – malá, kurziva, tučně, 12 (**1.1.1.1 Nadpis**)
- *POZNÁMKY POD ČAROU* – velikost písma 10, řádkování 1
- *ČÍSLA STRÁNEK* – čísla stránek jsou uvedena v zápatí, dole, uprostřed, čísluje se od obsahu (většinou 6, -6-); přílohy již číslované nejsou, poslední číslovanou stránkou je seznam příloh.
- *ZPŮSOB PSANÍ* – 3. os. č. j., tedy neosobní vyjádření, pasivní konstrukce (*Ve výzkumu bylo použito...; Cílem bakalářské práce bylo...*), při prezentaci výsledků, vlastní práce je možné psát v 1. os. č. j., nyní se již nedoporučuje psaní v 1. os. mn. čísla (tzv. autorský plurál, např.: *Zjistili jsme...; Domníváme se, že...*).

Zkušenosti z praxe:

- 1) pokud jsou uvedeny poznámky pod čarou, pak použijte ve Wordu funkci Vložit poznámku pod čarou v záložce Reference (nepoužívejte „ruční“ doplnění čísla pomocí horního indexu a podtržení na dolní části stránky);
- 2) častou chybou je nedodržení jednotného stylu;
- 3) častou chybou je nedodržení stanoveného počtu stran (!);
- 4) tady spíše doporučení: naučte se používat různé funkce Wordu (jazyková kontrola, používání galerie stylů při práci s nadpisy apod.)!

6 STRUKTURA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Rok Jana Nováková

DESKY

 Pedagogická fakulta Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Faculty of Education University of South Bohemia in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Fakulta
Katedra

Druh absolventské práce
Název práce

Vypracoval: Jméno
Vedoucí práce: Jméno
České Budějovice Rok

TITULNÍ LIST

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně podle s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.
Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nekrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části datové báze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejíž internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s datábasej kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, ??? Jana Nováková

PROHLÁŠENÍ

Poděkování

- není povinné

PODĚKOVÁNÍ

Abstrakt

Klíčová slova:

ABSTRAKT

Abstract

Keywords:

ABSTRACT

Obsah

Úvod
1
2
.
.
.
Závěr
Seznam použitých zdrojů
Seznam příloh

- 6 -

OBSAH

Úvod

- 7 -

ÚVOD

Teoretická část
X. ???

- 8 -

TEOR. ČÁST

Praktická část
X. Metodika

- X -

PRAKT. ČÁST

X. Výsledky

- X -

PRAKT. ČÁST

X. Diskuze

- X -

PRAKT. ČÁST

Závěr

- X -

Seznam použitých zdrojů

- X -

SEZNAM POUŽ. ZD.

Seznam příloh

- X -

SEZNAM PŘÍLOH

DESKY

DESKY

6.1 Desky

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2018

Jana Nováková

- Barva desek je na volbě studenta.

6.2 Titulní list

	Pedagogická fakulta Faculty of Education	Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích University of South Bohemia in České Budějovice
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Fakulta Katedra		
Druh absolventské práce		
Název práce		
Vypracoval: Jméno Vedoucí práce: Jméno		
České Budějovice, Rok		

- Vzor titulního listu je možné nalézt na stránkách katedry. POZOR! Logo smí být pouze na titulním listu.

6.3 Prohlášení

Pokud student svou práci nepublikuje v odborném časopise dříve, než je zadána do STAGu, pak platí níže uvedené prohlášení (uvádí se v dolní části stránky jako zde). Pokud dojde k otištění některé části bakalářské práce před odevzdáním, je třeba použít odpovídající prohlášení, které je možné nalézt na těchto webových stránkách: <http://www.pf.jcu.cz/structure/departments/kpe/vypracovani-zaverecnych-praci.html>.

Zkušenosti z praxe:

- 1) studenti kopírují prohlášení z různých závěrečných prací na webu, neřídí se aktuálním prohlášením platným pro danou katedru/fakultu;
- 2) student okopíruje prohlášení tak, jak je uvedeno na výše uvedených stránkách, doslovně – tzn. ... *svoji bakalářskou – diplomovou – rigorózní – disertační...* – nestačíme se tak divit, co to vlastně všechno čteme, kolik prací je v jedné. ☺
Při tomto kopírování student sám sebe uvádí v mužském i ženském rodě – ... *že jsem vypracoval/a*.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne X. března XXXX

Jana Nováková

6.4 Poděkování

Poděkování není povinné, je pouze doporučeno. Děkuje se většinou školiteli, účastníkům výzkumu, rodině. Jména těchto osob se uvádějí celým jménem včetně titulů. Poděkování je stejně jako prohlášení v dolní části stránky.

Zkušenosti z praxe:

- 1) student napíše poděkování na půl stránky, kde děkuje snad všem příbuzným, včetně psa, který mu zahříval při psaní práce nohy ☺;
- 2) je třeba uvádět správné tituly, u vedoucích si je ověřit na stránkách příslušné katedry, pozor na čárky a mezery u titulů (ne Ph. D., ale Ph.D., ne doc. XY Ph.D., ale doc. XY, Ph.D);
- 3) pozor na překlapy, stává se, že studenti děkují svému školiteli za *odporné vedení práce, za odporné rady*;
- 4) v celé práci je zachována anonymita: školy či jiná zkoumaná pracoviště jsou označeny písmeny (základní škola A místo Základní škola Dukelská 11, České Budějovice), jména účastníků výzkumu jsou změněna (učitelka Jana místo Marie Nováková); v poděkování se proto nesmí použít věty typu *Děkuji vedení Základní školy Dukelská 11...*, *Děkuji paní učitelce Marii Novákové...* v takovém případě by nebyla dodržena anonymita.

6.5 Abstrakt

Abstrakt stručně seznamuje s cílem bakalářské práce, jejím obsahem, použitými metodami a technikami. Dále jsou zde stručně shrnuty výsledky, závěry a doporučení.

Pokud jde o formální úpravu, pak se jedná o jeden souvislý text bez odstavců, který má rozsah většinou polovinu strany (např. 10 řádek), max. jednu stranu. Představte si jej jako svého druhu lístek v katalogu knihovny, na němž je stručně práce popsána.

Pod abstraktem jsou uvedena klíčová slova: tři až pět slov oddělených středníkem.

Zkušenosti z praxe:

- 1) chybou je text dělený na odstavce;
- 2) chybou je psát abstrakt v 1. os. č. j.;
- 3) chybou je příliš dlouhý text abstraktu.

6.6 Abstract

Abstract je odborně přeložený abstrakt z českého jazyka do anglického jazyka. Je vhodné nechat si jej přeložit odborníkem. Pod tímto odstavcem jsou opět uvedena klíčová slova, tentokrát v anglickém jazyce (keywords).

Zkušenosti z praxe:

- 1) student si v některých případech překládají abstrakt z českého jazyka pomocí Googlu. ☹

6.7 Obsah

I u obsahu je potřebné dodržovat formální náležitosti, jako je číslování kapitol (kromě úvodu, závěru, seznamů...), uvedení stránek, správné zarovnání. Je možné mít svůj vlastní styl, je však nutné mít přehlednou úpravu a dodržet jednotnost. Níže je uveden jeden způsob možného zpracování obsahu. Uvedené části v závorkách nemusí být uvedené.

ÚVOD	8
1 NÁZEV KAPITOLY	9
1.1 Název podkapitoly	9
2 CÍL PRÁCE, VÝZKUMNÉ OTÁZKY	X
2.1 Cíl práce	X
2.2 Výzkumné otázky	X
3 METODIKA.....	X
3.1 Kvalitativní výzkumné šetření	X
3.1.1 Rozhovor	X
3.2 Výzkumný soubor	X
4 VÝSLEDKY	X
4.1 Výsledky na základě rozhovorů	X
5 DISKUZE (př. A ZÁVĚREČNÉ SHRNUÍ)	X
ZÁVĚR	X
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	X
(SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK)	X
(SEZNAM TABULEK, GRAFŮ)	X
SEZNAM PŘÍLOH	X

Zkušenosti z praxe:

- 1) častou chybou je nedodržení formální úpravy;
- 2) může se stát, že strany či názvy v obsahu neodpovídají textu práce.

6.8 Úvod

V úvodu student seznamuje s tématem své bakalářské práce, s důvody volby svého tématu. Velmi vhodné je dát zvolené téma do širších souvislostí, tedy popsat, proč je téma objektivně významné a subjektivně pro autora důležité. Pokud již student pracuje a téma se váže na praxi, i zde je dobré naznačit, jakou má jeho praxe a téma práce souvislosti. V úvodu jde o uvedení do zvolené problematiky za účelem pochopení obsahu a cíle práce. Dále je zde naznačen směr výzkumu, struktura samotné práce.

Úvod se nečísluje a měl by být max. na dvě strany.

Zkušenosti z praxe:

- 1) v úvodu jsou důvody pro volbu tématu často uvedeny v beletristickém stylu, který je pro akademickou práci nevhodný;
- 2) text je uveden v budoucím čase, nikoliv v přítomném.

6.9 Teoretická část

Teoretická část bakalářské práce seznamuje s aktuálními poznatky vztahujícími se ke zkoumané problematice. Kapitoly obsažené v této části tedy korespondují se zvoleným tématem. Obsahově by měla teoretická část kopírovat praktickou část bakalářské práce, tzn. jestliže se téma a výzkum vztahují například k začínajícímu učiteli, měla by teoretická část obsahovat kapitoly, kde by byl začínající učitel definován, dále by zde měl být text, který by se vztahoval k profesní přípravě učitele, profilu absolventa, legislativnímu ukotvení a uvádění do praxe. Uvedeny by měly být i výsledky výzkumů souvisejících se zvoleným tématem, které byly realizovány u nás a v zahraničí. Text by měl být uspořádaný, konzistentní a čtivý.

Teoretická část je přehledným zpracováním nejnovějších dostupných zdrojů týkajících se zvoleného tématu. Cílem teoretické části práce tedy není „vymyslet své nové teorie“, ale prokázat schopnost najít zdroje, studovat je, analyzovat a vhodně porovnávat. Na veškeré materiály, ze kterých student čerpá, je třeba odkazovat. Není možné použít fakta, která se student někde dočetl a převzal je za vlastní. Jde o jakési stručné shrnutí toho, co se kde k tématu napsalo a zjistilo; student informace dává v textu do souvislostí a staví se k nim kriticky, ztotožňuje se s některými teoriemi či poznatky a tento svůj postoj zdůvodňuje.

Vzhledem k tomu, že by se mělo jednat o nejnovější poznatky, je vhodné kromě knih čerpat i z odborných časopisů. Dále je možné využít elektronických informačních zdrojů a databází, např. akademické knihovny Jihočeské univerzity (e-zdroje na <https://www.lib.jcu.cz/e-zdroje/seznam-dle-abecedy>). Otázka nutnosti využívání aktuálních zdrojů vede samozřejmě k vyhledávání nejnovější literatury, nejnovějších vydání starších, opakovaně vydávaných publikací. Například Pedagogický slovník (Průcha, Mareš, & Walterová) byl opakovaně vydán v roce 1995, 1998, 2001, 2003, 2006 a 2009, logicky je tedy ideální použít jeho aktuální verzi. Samozřejmě existují i práce, které vyšly před desítkami let a na své aktuálnosti a významu neztratily, jejich využití ale student musí vždy konzultovat s vedoucím práce.

Teoretická část by měla mít rozsah maximálně poloviny bakalářské práce. Člení se do kapitol a podkapitol.

Není vhodné postavit text teoretické části jako kompilát, kdy jsou jednotlivé zdroje pouze parafrázovány (bez souvislosti) a vždy je za nimi odkaz. Text pak vypadá jako soubor „odstavců“ více či méně doslovně přebíraných z různých knih. Vhodné je, když má text logickou strukturu a je z něho cítit studentův vstup, např.:

Podle Hupkové (2004) se učitel jen složitě vyrovnává s přeměnou školy a její novou autonomií. Nároky vyplývající ze společenských změn jej nutí zastávat více rolí. Stejně jako Vašutová (2004) uvádí, že učitel je manažerem práce ve třídě, diagnostikem učebních stylů žáka, konzultantem v situacích spojených s učebními obtížemi, vychovatelem, facilitátorem učení žáků, inovátorem, tvořivým pracovníkem školy a reflexivním profesionálem. Lazarová (2005) poukazuje na stav přípravy učitelů, kdy jsou připravováni především pro role spojené s výukou a běžnou výchovnou prací ve třídě, a zároveň podotýká, že sílí celkový tlak na to, aby byl učitel schopen vystoupit ve specializovaných rolích, např. v roli školního preventisty, mediátora, poradce, pomocníka, ale i krizového pracovníka; aby dokázal preventivně ovlivňovat hrozící projevy rizikového chování dětí a zvládat krizové situace. Nehledě na okolnosti se učitel podle Lazarové (2005, s. 7) „ocitá v netradiční roli, jejíž naplnění předpokládá jeho odbornou i osobnostní připravenost“.

6.9.1 Odkazování v textu

V teoretické části se pracuje s různými zdroji a student na ně musí vždy odkazovat. Odkazy, které se objevují přímo v textu, musí souhlasit se seznamem použitých zdrojů. Při psaní práce je využíváno buď citační normy APA (doporučujeme), nebo ISO 690. Důležité je využít pouze jeden styl odkazování, jednu normu, nekombinovat. Existuje několik možných způsobů, jak na použitý zdroj odkazovat, upřednostňujeme harvardský způsob odkazování:

Dále Kohnová (2004) upozorňuje na chybný výklad profesního rozvoje učitelů, který je zaměňován s dalším vzděláváním učitelů. Pod profesním rozvojem učitele je dle ní možné si představit jakoukoliv činnost, která rozvíjí schopnosti, znalosti a další dispozice učitele. Podle Švaříčka a Šedové (2016) jde o dlouhodobý proces zahrnující aktivity, jako jsou kurzy, školení, semináře poskytující podporu k rozvoji, ale jde i o samostudium.

Další možností je použití poznámek pod čarou, pokud jsou na to již studenti zvyklí např. z předchozího studia:

Dále Kohnová¹ upozorňuje na chybný výklad profesního rozvoje učitelů, který je zaměřován s dalším vzděláváním učitelů. Pod profesním rozvojem učitele je dle ní možné si představit jakoukoliv činnost, která rozvíjí schopnosti, znalosti a další dispozice učitele.

Lze také použít číselný odkaz.

Informace k citační normě APA lze nalézt na stránkách <https://pedagogika.phil.muni.cz/studium/citacni-norma-apa>. Výklad citační normy ISO 690 najdete na www.citace.com (výklad normy ISO 690).

Pokud jde o odkazy v textu na dva autory, jsou uvedeni spojkou „a“... Chudý a Neumeister (2014). Pokud jsou uvedeni v závorce za textem, je mezi nimi „&“... (Chudý & Neumeister, 2014). V případě, že jde o více než tři autory, v textu je odkazováno Švec a kol. (2016), v případě uvedení zdroje v závorce za textem (Švec et al., 2016).

Je možné používat přímé citace (ve chvílích, kdy je to nutné) – doslovně opsaný text, který je uveden v uvozovkách. V závorce pak musí být uveden autor, rok a strana (Lazarová, 2005, s. 7). Dále je možné používat parafrázování, kdy student vlastními slovy vyjádří to, co se dočetl v určitém zdroji.

Výstižná je charakteristika začínajícího učitele od Chudého a Neumeistera (2014, s. 27), kteří jej definují jako učitele, který „disponuje základními pedagogickými znalostmi, učí se nové edukační postupy, objektivně hodnotí své strategie výchovné činnosti, modifikuje je na základě praktických zkušeností, rad kolegů a sebereflexe své činnosti. Vytváří si svůj subjektivní konstrukt výchovné činnosti, který se podřizuje míře dosažených pedagogických kompetencí a je reflektovaný žáky.“ Dále je možné se opřít o charakteristiku začínajícího učitele podle Podlahové (2004), která jej vymezuje jako mladého, nezkušeného, nezralého, neovládajícího dosud všechny pracovní techniky a postupy. Zároveň naznačuje, že může být vnímán jako perspektivní, nadšený, nadějný.

Vždy by měl být uváděn primární zdroj, pouze v případě, že není možné nalézt primární zdroj, je možné odkazování, tedy odkaz na sekundární zdroj:

Jak uvádí Lukas (2007), v jakémkoliv pojetí vývoje učitele je vždy třeba věnovat pozornost jeho změně. Odkazuje na Guskeyho (2002, in Lukas, 2007 – nebo – cit. podle Lukas, 2007),

¹ Kohnová, J. (2004). *Další vzdělávání učitelů a jejich profesní rozvoj*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta.

který předkládá svůj model změn učitele a v této souvislosti přichází se třemi hlavními cíli programů profesního vývoje učitelů, jež jsou cílené právě na tyto změny: změna učitelových praktik ve třídě, změna jeho postojů a názorů, změna (zlepšení) žákovských výsledků.

I Katz (1972, in Lukas 2007 – nebo – cit. podle Lukas, 2007) vidí začínajícího učitele jako toho, který se ujišťuje ve své profesi, má pochybnosti o zvládnutí žáků, klade si různé otázky.

Pokud je odkazováno v závorce na více zdrojů, jsou odděleny středníkem a řazeny abecedně.

Existuje celá řada klasifikací kompetencí, které se vzájemně překrývají, doplňují, upřesňují (Helus, 2001a, 2001b; Janík, 2005; Lazarová, 2005; Lukášová-Kantorková, 2003; Nezvalová, 2003; Procházka, 2012; Spilková, 2001; Syslová, 2013; Švec, 1999; Vašutová, 2004, 2007; Walterová, 2001; ze zahraničí např. Eraut, 2002; Kasáčová, 2002; Kasáčová & Kosová, 2006; Kyriacou, 2012; Lomnický et al., 2017; Pavlov, 2013; Petlák, 2004; Westera, 2001, atd.).

Pokud odkazujeme na stejného autora (autory), tedy jejich publikace vydané ve stejném roce, jsou označeny písmeny „a“, „b“, „c“ (např. Helus, 2001a, 2001b).

Zkušenosti z praxe (časté chyby):

- 1) nedodržení jednotného stylu odkazování;
- 2) nadměrné užití přímých citací;
- 3) kompilát z odborných zdrojů;
- 4) odkazování zejména na jeden zdroj (několik stran textu z jednoho zdroje).

6.9.2 Tabulky a obrázky

Doplnění textu v podobě tabulek či obrázků musí následovat bezprostředně za odkazem. Pokud v textu odkazujeme na tabulku uvedenou dříve, pak je odkaz i s uvedením strany. Tabulka (stejně jako ostatní grafické vstupy) musí být očíslovaná, musí mít výstižný název (ne dlouhý). Pod tabulkou musí být uveden zdroj, příp. legenda k uvedeným zkratkám (vel. 10, zdroj zarovnan vpravo).

Na tabulku je odkazováno v textu (tabulka 1).

Tabulka 1: Přidělení uvádějícího učitele ve vztahu ke stupni školy (n = 217)

stupeň školy	přidělen uvádějící učitel		celkem
	ano	ne	
Mateřská škola	11 50,0 %	11 50,0 %	22
Základní škola – 1. stupeň	63 60,0 %	37 37,0 %	100
Základní škola – 2. stupeň	34 48,6 %	36 51,4 %	70
Střední škola	6 30,0 %	14 70,0 %	20
Ostatní (ZUŠ, podle § 16 odst. 9 atd.)	1 20,0 %	4 80,0 %	5
Celkem	115 53,0 %	102 47,0 %	217

(legenda: u položek je tučně označena absolutní četnost, procenty vyjádřena relativní četnost)

Zdroj: Vítěčková (2018)

Jako obrázky se v současné době označují grafy, schémata, náčrty, mapy a fotografie. Pro jejich uvedení platí pravidla jako pro tabulky. Na obrázek je v textu, stejně jako na tabulku, odkazováno (např. graf na obrázku 1; viz obr. 1; srov. obr. 1).

Zkušenosti z praxe:

- 1) v textu se neobjevuje odkaz na dále prezentovanou tabulku, uvedený obrázek apod.;
- 2) tabulka (obrázek, schéma apod.) nemá název;
- 3) název tabulky (obrázku, schématu apod.) neodpovídá obsahu tabulky;
- 4) v případě, že je v tabulce využito značek/kódů, chybí pod tabulkou legenda;
- 5) není uveden zdroj tabulky (obrázku, schématu apod.).

6.10 Praktická část

Praktická část bakalářské práce může obsahovat jak výsledky výzkumného šetření, tak praktický materiál využitelný v mateřských školách, středních školách, volnočasových zařízeních apod. V případě prezentování praktického materiálu by měly být součástí této části práce výsledky evaluace tohoto materiálu (za využití kvalitativních či kvantitativních metod – více viz podkapitola 6.10.2).

6.10.1 Cíl práce / Cíl výzkumného šetření

V úvodní části je důležité explicitně vyjádřit cíl výzkumného šetření, pokud jde o bakalářskou práci výzkumného charakteru, či cíl vystihující dále prezentovaný materiál, pokud jde o praktickou bakalářskou práci.

V případě bakalářské práce výzkumného charakteru musí být následně jasně formulován výzkumný problém a stanoveny výzkumné otázky korespondující s výzkumným problémem, případně hypotézy, pokud jde o statistické šetření (relační či kauzální výzkumný problém).

Důležité je, aby následující kapitoly praktické části směřovaly k naplnění cíle a v závěru bylo zmíněno, zda byl(y) cíl(e) práce naplněn(y).

Další část této podkapitoly je věnována bakalářské práci, která má výzkumný charakter.

Výzkumný problém

Ve chvíli, kdy si stanovíme pracovní téma bakalářské práce (např. *Dvouleté děti v mateřské škole*), je dalším krokem konkretizace tématu ve formě výzkumného problému, který by měl být formulován zcela jednoznačně, pokud možno v tázací formě (neboť otázka pomáhá k ujasnění toho, co zjišťujeme) a měl by implikovat možné empirické ověření. Výzkumný problém vystihuje to, co je konkrétním cílem výzkumného šetření (např. *Jaké mají zkušenosti učitelky mateřských škol s dvouletými dětmi umístěnými do předškolního vzdělávání?*). Jak uvádí Gavora (2010, s. 53): „Měl by vznikat postupně, měl by procházet myšlenkovými úvahami a jen pomalu ‚sedimentovat‘.“

Při formulaci výzkumného problému začínáme tzv. *předběžnou teoretickou analýzou* (při práci s odbornou literaturou využíváme různých technik čtení: čtení orientační = letmé; zběžné = kurzorické; důkladné = studium; blíže viz Chráska, 2007).

Jak uvádí Gavora (2010), rozlišujeme tři typy výzkumných problémů – deskriptivní, relační a kauzální.

Deskriptivní (popisný) výzkumný problém

Zjišťuje a popisuje situaci, stav, výskyt jevu (jaké to je?).

- Jak vypadá typické odpoledne předškolního dítěte?
- Jaké jsou postoje veřejnosti k umístování dvouletých dětí do mateřské školy?

Vyhodnocovací problém (pro praxi, neslouží rozvoji teorie).

- Jaké učební výsledky dosáhli žáci sportovních škol?
- Jaké procento dětí z menšinových skupin navštěvuje praktické školy?

Relační (vztahový) výzkumný problém

Ptáme se, zda existuje vztah mezi zkoumanými jevy a jak je vztah těsný; nedá se přesně stanovit, který jev je příčinou.

- Jaký je vztah mezi typem výchovy předškolního dítěte v rodině a jeho adaptací v mateřské škole?
- Jaká je závislost mezi výsledkem přijímací zkoušky a studijními výsledky během studia na vysoké škole?

Kauzální výzkumný problém

Zjišťuje příčinu, která vedla k určitému důsledku, zjišťuje kauzální (příčinné) vztahy; výzkumnou metodou je v tomto případě experiment.

- Je nedirektivní výchovný styl efektivnější pro vytvoření pozitivních postojů předškolních dětí k učiteli než výchovný styl direktivní?
- Jaký je vliv poledního spánku v mateřské škole na aktivitu dětí v odpoledních hodinách?

Chyby při vymezení problému:

Výzkumný problém je vymezen příliš široce (jde spíše o téma, o výzkumnou oblast) – student nedostatečně konkretizuje to, co chce empiricky ověřovat, zůstává na úrovni stanoveného tématu).

- Dvouleté dítě v mateřské škole.
- Děti z menšinových skupin v základních školách praktických.

Ukázka „sedimentace“, usazování, tedy postupné vyvozování výzkumného problému:

- Zlepší se žáci s odlišným mateřským jazykem, když budeme v hodinách používat piktogramy? (jde o zjišťovací otázku ano/ne, která není vhodná pro kvantitativní výzkum).
- Jak máme zavést do výuky piktogramy, abychom podpořili komunikaci žáků s odlišným mateřským jazykem? (spíše úvaha).
- Jak ovlivní použití piktogramů úroveň porozumění výkladu, a tím i schopnost projevu při ústním zkoušení a komunikaci žáků mezi sebou? (složitá, dlouhá formulace).

Následně tedy docházíme ke konkrétní otázce, která splňuje požadavky kladené na formulaci výzkumného problému:

- Které dovednosti se u žáků s odlišným mateřským jazykem zlepší, když učitelé použijí ve výuce piktogramy?

Chyby, které se objevují při formulaci výzkumných problémů:

- zjišťovací otázka (např. Mají učitelky mateřských škol kladný vztah k umístování dvouletých dětí do mateřských škol?);
- výzkumný problém není smysluplný, hodnotný (např. Pomáhá domácí čtení rozvoji žáka?);
- výzkumný problém je příliš jednoduchý, bez nutnosti výzkumného šetření (např. Jakou aprobaci mají učitelé předmětu předškolní pedagogika?);
- výzkumný problém je spíše filozofickou otázkou, nejde o výzkumný problém (Mají být učitelky mateřské školy tvořivé?).

Výzkumné otázky

Jak bylo uvedeno výše, pokud jde o deskriptivní výzkumný problém v případě kvantitativního výzkumného šetření nebo o kvalitativní výzkumné šetření, následujícím krokem je položení výzkumných otázek, jejichž zodpovězení vede k naplnění cíle, stanoveného výzkumného problému.

Výzkumné otázky by neměly být uzavřené, nemělo by se jednat o zjišťovací otázky, tzn. neměla by na ně být odpověď ano/ne. Například:

- Jaká vidí pozitiva učitelky mateřských škol v případě umístění dvouletého dítěte do předškolního vzdělávání?
- Jaká vidí negativa učitelky mateřských škol v případě umístění dvouletého dítěte do předškolního vzdělávání?
- S jakými problémy se potýkají učitelky mateřských škol, když mají ve své třídě dvouleté dítě?
- Co vnímají učitelky mateřských škol jako potřebné v případě zařazení dvouletého dítěte do předškolního vzdělávání?

(Pozor na chybné formulace, např. Vnímají učitelky mateřských škol umístění dvouletého dítěte jako problém?).

Hypotézy/předpoklady

Ve chvíli, kdy student ověřuje vztah mezi proměnnými (závisle a nezávisle proměnné), tedy jedná se o kvantitativní výzkumné šetření, přesněji jde o výzkumný problém relační či kauzální, student formuluje hypotézy/předpoklady, které následně statisticky vyhodnocuje (v případě, že student hypotézy statisticky nevyhodnocuje, využívá pouze absolutních a relativních činností, je vhodnějším výrazem předpoklad).

Požadavky na hypotézy/předpoklady:

Hypotéza/předpoklad musí být formulován v oznamovací větě. Jde o stručný, jasný, jednoznačný podmíněný výrok o vztazích mezi dvěma nebo více proměnnými (tvrzení o rozdílech, vztazích nebo následcích).

Příklady hypotéz:

Rozdíly (než, více, častěji, silněji, výš, odlišné).

- Dívky se adaptují na mateřskou školu lépe než chlapci.

Vztahy (pozitivní, negativní souvislost, korelace).

- Mezi vzděláním rodičů a úrovní čtenářské pregramotnosti je pozitivní vztah.

Následky (čím, tím; jestliže, pak; jak, tak; když, pak; aj.).

- Čím více se dívá předškolní dítě na televizi, tím menší má slovní zásobu.

Chyby, které se objevují při formulaci hypotéz/předpokladů:

- nemají formu oznamovací věty, jsou vyjádřeny pomocí složitých souvětí;
- nevyjadřují vztah mezi proměnnými (Chlapci mají většinou rádi fyziku.);
- neurčitá formulace (jev A někdy vyvolá jev B);
- obsahují mnoho proměnných, mezi kterými jsou nejasné vztahy;
- hypotézy i výsledky musí být jednoznačné (hypotézu přijímáme, nebo zamítáme).

Zkušenosti z praxe:

- 1) není správně formulován výzkumný problém, výzkumné otázky či hypotézy – viz chyby uvedené výše;
- 2) v úvodu praktické části je formulován cíl práce, avšak následný text či výsledky neodpovídají stanovenému cíli.

6.10.2 Metodika

Ve chvíli, kdy má student zvoleno téma bakalářské práce, si stanovuje výzkumný problém a pokládá výzkumné otázky, současně řeší způsob a prostředky, jakými dospěje k odpovědím.

Základními výzkumnými přístupy využívanými v pedagogice a psychologii jsou přístupy kvantitativní a kvalitativní. Cílem této publikace není věnovat se těmto přístupům do hloubky, jde o to je pouze stručně připomenout a odkázat na příslušnou literaturu.

Kvantitativní výzkumné šetření

Jak uvádí Gavora (2010, s. 35–36), kvantitativní výzkum pracuje s číselnými údaji, prověřuje existující pedagogickou teorii – poznatky. Snaží se vybírat zkoumané osoby tak, aby reprezentovaly jistou populaci. Cílem je třídění údajů a vysvětlení příčin existence nebo změn jevů. Posledním znakem kvantitativního přístupu je odstup výzkumníka od zkoumaných jevů.

Výše uvedené znaky kvantitativně orientovaného výzkumu je možné přehledně shrnout tak, jak je uvedeno v tabulce 2, a to s přihlédnutím na výhody a nevýhody tohoto přístupu.

Tabulka 2: Výhody a nevýhody kvantitativního výzkumu

VÝHODY	NEVÝHODY
<ul style="list-style-type: none">• Testování a validizace teorie.• Lze zobecnit na populaci.• Výzkumník může konstruovat situace tak, že eliminuje působení rušivých proměnných, a prokázat vztah příčina-účinek.• Relativně rychlý a přímočarý sběr dat.• Poskytuje přesná, numerická data.• Relativně rychlá analýza dat.• Výsledky jsou relativně nezávislé na výzkumníkovi.• Je užitečný při zkoumání velkých skupin.	<ul style="list-style-type: none">• Kategorie a teorie použité výzkumníkem nemusejí odpovídat lokálním zvláštnostem.• Výzkumník může opominout fenomény, protože se soustředí pouze na určitou teorii a její testování, ne na rozvoj teorie.• Získaná znalost může být příliš abstraktní a obecná pro přímou aplikaci v místních podmínkách.• Výzkumník je omezen reduktivním způsobem získávání dat.

Metody využívané v kvantitativním výzkumu jsou uvedeny v tabulce 3 na následující straně.

Tabulka 3: Metody kvantitativního výzkumu

METODA	VLASTNOSTI	VÝHODY
Dotazník (statistické šetření)	náhodný výběr měření proměnných	reprezentativita testování hypotéz
Experiment	určení hodnot nezávisle proměnné kontrolní skupina bez expozice	přesné měření testování hypotéz
Oficiální statistiky	analýza dat získaných v minulosti	velké datové soubory
Strukturované pozorování	pozorování prováděné podle přesně určeného protokolu	spolehlivost pozorování
Obsahová analýza	podle předem určeného kódovacího schématu se zjišťují instance kategorie a provádí se analýza četností	spolehlivost měření

Dotazníkové šetření

Nejfrekventovanější výzkumnou metodou kvantitativního šetření je dotazník, tedy statistické šetření. Jde o písemné kladení otázek a získávání odpovědí. Výhodou této metody je hromadné získávání údajů, velké množství informací při malé investici času.

Dotazník se skládá z jednotlivých otázek, položek a má určitá pravidla. Klíčové je, že otázky musí vycházet z formulovaných cílů a vázat se na stanovené hypotézy/předpoklady.

Otázky by měly být:

- jasné a srozumitelné;
- jednoznačné;
- jednoduché, ne příliš široké;
- smysluplné;
- takové, na které respondenti dovedou odpovědět;
- jen takové, které zjišťují nezbytné údaje – tzn. neměly by být rozsáhlé.

V dotazníku by nebyly být otázky:

- obsahující výroky „několik“, „někdy“;
- dvojité;
- v podobě záporných výrazů;
- sugestivní;
- vzbuzující předpojatost.

Účastníkem výzkumu je respondent. Administrací rozumíme zadávání dotazníku.

Základní požadavky kladené na dobré měření jsou validita, realibilita (a praktičnost) (více viz Chráska, 2007; Gavora, 2010).

Dotazník je strukturován do těchto částí:

- *vstupní část* – hlavička, vysvětlení cíle dotazníku, motivace, pokyny (někdy ilustrativní příklad);
- *druhá část* – vlastní otázky v tomto možném pořadí: lehčí a přitažlivé, těžší a méně zajímavé, důvěrnějšího charakteru, faktografické otázky;
- *konec dotazníku* – poděkování.

Dříve, než je dotazník distribuován, by měl být přezkoušen během předvýzkumu. Pokud jde o jeho délku, měl by obsahovat tolik otázek, které jsou nezbytné k zodpovězení výzkumného problému. Pokud je dotazník předáván osobně, je větší pravděpodobnost návratnosti.

POZOR! V případě tvorby dotazníku pro děti musí být otázky velmi jednoduché.

Typy otázek: uzavřené x otevřené x polouzavřené x škálované

Škálování:

Posuzovací škála umožňuje zjišťovat míru vlastnosti jevu nebo jeho intenzitu. Respondent musí určit polohu na škále, která může mít tři, pět, sedm, případně devět stupňů (čím více stupňů, tím více narůstá jemnost posouzení). Důležité je zařazení možnosti „N“ – neumím se vyjádřit; nehodí se.

Zásady při tvorbě škál:

- používat týž slovní druh;

- druhý výraz nemá být záporem prvního (předpona ne-);
- též výraz použít jen v jedné škále;
- pečlivě volit protikladný výraz.

Příklady škál:

- *Posuzovací škála*
 - 1 – nejvíce oblíbený, 7 – nejméně oblíbený
- *Intervalová škála*
 - stále – velmi často – často – občas – nikdy
- *Známkování*
 - 1 2 3 4 5 X
- *Sebeposuzovací škála (člověk posuzuje sám sebe):*
 - 1 2 3 4 5 6 7

Jsem obvykle znužený neutrální nadšený

- *Likertova škála*
 - vhodná k měření postojů a názorů lidí;
 - jde o výrok doplněný stupnicí;
 - výrok může být v kladném smyslu nebo v záporném smyslu;
 - lehce se konstruuje a lehce se vyhodnocuje.
- (naprosto nesouhlasím) 1 2 3 4 5 6 7 (naprosto souhlasím)
- plně souhlasím – souhlasím – nevyhraněný názor
- ano – spíše ano – ani ano, ani ne – spíše ne – ne

Bipolární: krajní body – póly – protikladné vlastnosti

+3 +2 +1 0 -1 -2 -3

(posuzovaná osoba introvertovaná extravertovaná)

Vyhodnocení škál:

Hodnocení těžké škály více lidmi se sloučí. Vypočítá se, kolik procent lidí přisoudilo místo konkrétním polohám škály. Jednotlivým hodnotám škály se přisoudí koeficienty a jejich vynásobením počtem osob označivších tuto polohu na škále se vypočítá průměr, medián nebo jiná střední hodnota. Blíže viz např. Gavora (2010).

Experiment

Další metodou využitelnou v kvantitativním výzkumu je experiment. Jde o objevování něčeho nového postupným zkoušením, aktivní činnost, jíž člověk záměrně působí na objekty svého prostředí, aby našel odpovědi na své otázky. Jedná se o opak pozorování, kdy jde o minimalizaci vlastního vlivu. V případě experimentu výzkumník aktivně ovlivňuje podmínky sledovaného jevu s úmyslem mít je plně pod kontrolou, cílem je porozumět příčinám a modelovat důsledky konkrétních aktivit. Experiment probíhá v experimentální skupině a výsledné údaje se porovnávají s kontrolní skupinou, která ovlivňována nebyla.

Zásady experimentu (Havigerová, 2011, s. 117):

- **přísnost (rigoróznost):** povinnost přísně definovat všechny podmínky a vyloučit všechny náhodné vlivy (včetně lidské chyby);
- **přesnost (exaktnost):** povinnost přesně zaznamenat a popsat všechny hodnoty sledovaných proměnných, všechny podmínky a postupy, které byly použity;
- **opakovatelnost (replikovatelnost, reprodukovatelnost):** možnost opakovat tentýž pokus za totožných podmínek, provést totožný experiment na jiném výzkumném souboru;
- **nezávislost:** výsledky objektivní a spolehlivé.

V experimentu se vše odvíjí od postulované *hypotézy* – tvrzení o vztahu mezi dvěma či více proměnnými. Rozlišujeme následující typy proměnných:

- **nezávisle proměnná** – vstupy, podněty, faktory, proměnné, na které záměrně působíme;
- **závisle proměnná** – výstupy, reakce, odezvy, proměnné, u nichž předpokládáme, že se budou měnit v závislosti na změnách nezávislých proměnných;
- **proměnná intervenující/inferenční** – všechny další charakteristiky zasahující do vztahu mezi nějakou nezávislou a závislou proměnnou.

Kroky experimentu:

Jednotlivé kroky experimentu se dají vyjádřit tímto schématem:

registrace proměnných → systematická manipulace nezávislymi proměnnými → registrace hodnot závislých proměnných

V rámci experimentu postupně získáme tři popisy: popis objektu před zásahem (krok 1), popis zásahu (krok 2) a popis objektu po zásahu (krok 3) (blíže viz Havigerová, 2011, s. 118–120).

Havigerová (2011, s. 123) dále uvádí dva druhy chyb v experimentu, a to systematické (objevují se pravidelně a ve stejné velikosti) a nahodilé. Je možné je dělit do několika skupin: chyby experimentátora; chyby pokusné osoby, resp. posuzovatele; instrumentální a technické chyby; chyby koncepční a interpretační povahy; chyby ve výběru pokusných osob.

Tabulka 4: Výhody a nevýhody experimentu (upr. dle Havigerové, 2011, s. 125–126)

VÝHODY	NEVÝHODY
<ul style="list-style-type: none">• Umožňuje porozumět příčinám.• Umožňuje modelovat důsledky konkrétních aktivit.• Přináší empirický materiál nejvyšší hodnoty z hlediska objektivnosti a věrohodnosti.	<ul style="list-style-type: none">• Složitost povahy psychických jevů a praktická nemožnost izolovat intervenující proměnné.• Náročnost na přípravu, provedení, správné vyhodnocení a zpracování.• Vyšší náklady na realizaci.• Relativně dlouhá doba, kterou si žádá.

Test

Zkouška stejná pro všechny zkoumané osoby (situace), přesně stanovený způsob hodnocení, číselné vyjadřování (měření). Rozlišujeme například testy: schopností (např. IQ), osobnosti (temperament, motivace, vlastnosti apod.), výkonu (testy didaktické).

Výzkumný soubor v kvantitativně orientovaném výzkumu: základní soubor → výběrový soubor (náhodný výběr, stratifikovaný výběr, mechanický výběr, záměrný výběr; Gavora, 2010, s. 73–82).

Blíže se o kvantitativním výzkumu dozvíte v knize Miroslava Chrásky (2007) *Metody pedagogického výzkumu*, Petera Gavory (2010) *Úvod do pedagogického výzkumu*, Lenky Gulové, Radima Šípa a kol. (2013) *Výzkumné metody v pedagogické praxi* a Martina Skutila a kol. (2011) *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*.

Kvalitativní výzkumné šetření

Neexistuje jediný obecně uznávaný způsob jak vymezit nebo dělat kvalitativní výzkum. Možné definice kvalitativního přístupu lze nalézt v knize Švaříčka, Šedové a kol. (2007) *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. V případě kvalitativního výzkumu do popředí nevstupuje kvantifikace dat, ale jejich podrobná analýza. Jeho podstatou je do široka rozprostřený sběr dat bez toho, že by na počátku byly stanoveny základní proměnné (stejně tak nejsou stanoveny hypotézy). Jde o to do hloubky a kontextuálně zakotveně prozkoumat určitý široce definovaný jev a přinést o něm maximální množství informací.

Charakteristika kvalitativního výzkumu:

- realizace výzkumu pomocí delšího a intenzivnějšího kontaktu s terénem nebo situací jedince či skupiny;
- snaha získat jednotný pohled a porozumět člověku, chápat jeho vlastní hlediska;
- zjištění ve slovní (nečíselné) podobě;
- snaha o izolaci určitých témat, projevů;
- induktivní analýza a interpretace dat (od jednotlivého k obecnému);
- zajímá se o konkrétní případ, případy;
- úkolem je objasnit, jak se lidé v daném prostředí a situaci chovají, proč jednají určitým způsobem, jak organizují každodenní aktivity a interakce;
- sbližení se zkoumanými osobami.

Design kvalitativního výzkumu:

- zakotvená teorie (doporučená literatura – Strauss & Corbinová, 1999);
- případová studie;
- etnografie;
- biografický design.

Metody sběru dat:

- zúčastněné pozorování;
- hloubkový rozhovor;
- ohniskové skupiny a skupinový rozhovor;
- pořizování videozáznamu.

Jde o induktivní formu, současně probíhá sběr dat a jejich analýza.

Tabulka 5: Výhody a nevýhody kvalitativního výzkumu

VÝHODY	NEVÝHODY
<ul style="list-style-type: none"> • Získává podrobný popis a vhled při zkoumání jedince, skupiny, události, fenoménu. • Zkoumá fenomén v přirozeném prostředí. • Umožňuje studovat procesy. • Umožňuje navrhnout teorie. • Dobře reaguje na místní situace a podmínky. • Hledá lokální (idiografické) příčinné souvislosti. • Pomáhá při počáteční exploraci fenoménu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Získaná znalost nemusí být zobecnitelná na populaci a použitelná v jiném prostředí. • Je těžké provádět kvantitativní predikce. • Je obtížnější testovat hypotézy a teorie. • Analýza dat i jejich sběr jsou často časově náročné etapy. • Výsledky jsou snadněji ovlivněny výzkumníkem a jeho osobními preferencemi.

Tabulka 6: Metody kvalitativního výzkumu

METODA	VLASTNOSTI	VÝHODY
Pozorování	delší období kontaktu	pochopení subkultury
Texty a dokumenty	rozbor významu, organizace a použití	teoretické porozumění
Interview	relativně nestrukturované	porozumění zkušenosti
Audiozáznamy a videozáznamy	přesná transkripce přirozených interakcí	porozumění průběhu interakcí

Rozhovor/Interview

Nejčastěji využívanou metodou kvalitativního výzkumu je rozhovor/interview. Jde o interpersonální kontakt, během kterého máme možnost proniknout do problému hlouběji a umožňuje pohotově reagovat na odpovědi komunikačního partnera.

V úvodu rozhovoru by mělo dojít k navázání přátelského vztahu, raportu. Po něm následuje samotný rozhovor.

Rozlišujeme několik druhů rozhovorů: individuální x skupinový; strukturovaný – nestrukturovaný – polostrukturovaný.

Prostředí pro rozhovor by mělo být tiché, klidné, podle možností izolované (tedy bez přítomnosti dalších osob).

Tab. 7: Rozhovor versus dotazník

ROZHOVOR	DOTAZNÍK
pracný a nákladný	efektivní (velký počet jedinců při relativně malých nákladech)
časově náročné (někdy i nemožné) získat informace v časovém limitu	velké množství informací v poměrně krátkém čase a s malými náklady
vyškolení tazatelé; rozdíly v chování tazatelů mohou vyvolat „interviewer bias“	spolupracovníci v terénu jen někdy; požadavky na zaškolení nízké; zkreslení vyloučeno
anonymita výzkumu je málo přesvědčivá	anonymita přesvědčivá
klade menší nároky na iniciativu respondenta, pro respondenta je obtížnější vynechat odpovědi na některé otázky	nároky na ochotu dotazovaného, je snadné vynechat otázky
dotazovaná osoba je ta, která byla vybrána do vzorku	otázky může zodpovědět někdo jiný
proporce úspěšně dokončených rozhovorů je podstatně vyšší než návratnost dotazníků	návratnost bývá nízká, reprezentativnost vzorku nebývá dostatečná

Současným trendem je snaha o kombinaci a uplatňování metod kvantitativního a kvalitativního výzkumu – jedná se o tzv. *smíšenou metodologii*.

Smíšený výzkum je pak definován jako obecný přístup, v němž se spojují kvantitativní a kvalitativní metody, techniky nebo paradigmaty v rámci jedné studie.

Výzkumný soubor v kvalitativně orientovaném výzkumu:

- počet osob nemusí být velký, ale musí být dobře vybrán;
- zkoumané osoby = „participanti“, „informanti“, „případy“;
- ideální je tzv. nasycení (saturace, opakování) významových kategorií, ze kterých vzniká teorie = „nasycení (saturace) teorie“;
- jde o záměrný výběr, postupný, postavený na ochotě participantů účastnit se výzkumu.

Jak bylo zmíněno výše, praktická část bakalářské práce může obsahovat jak výsledky výzkumného šetření, tak praktický materiál využitelný v mateřských školách, středních školách, volnočasových zařízeních apod. V případě, že půjde o praktický materiál, který bude ověřován v praxi, student při evaluaci využívá některých výše uvedených metod – např. pozorování, rozhovor, ale i dotazník. Nejde však o klasické výzkumné šetření, ale pouze o evaluaci materiálu.

Zkušenosti z praxe:

- 1) nevhodně zvolené metody;
- 2) problematická volba výzkumného souboru;
- 3) v případě volby praktické bakalářské práce míchání výzkumného šetření do textu.

6.10.3 Výsledky

V části bakalářské práce nazvané „výsledky“ jsou prezentována zjištění uskutečněného výzkumného šetření, tedy výsledky vyplývající např. z dotazníkového šetření, rozhovorů, pozorování, experimentu apod.

Pokud jde o praktickou bakalářskou práci, pak je v této části prezentován např. metodický materiál, didaktická pomůcka apod. a kapitola nese název dle tohoto praktického materiálu.

Při prezentování výsledků je v případě kvantitativních dat využíváno tabulek, grafů/obrázků a jejich komentování. Jakým způsobem se vyhodnocují data získaná z dotazníkového šetření je uvedeno např. v Chráskovi (2007), Skutilovi a kol. (2011) apod.

Pokud se jedná o výsledky kvalitativního výzkumného šetření, je důležité, o jaký výzkumný design jde, od toho se odvíjí prezentace zjištěných dat. Výsledkem bádání je v tomto případě integrovaný souhrn zkoumané problematiky obsahující popis pravidelností, který je syntézou vyššího řádu – příběh. Jak uvádí Šedřová (2011), možné je využití techniky vyložení karet, techniky kontrastování, tematického kódování, axiálního a selektivního kódování v rámci postupů zakotvené teorie, narativní analýzy apod.

Při kvalitativní analýze jde o systematické nenumerické organizování dat s cílem odhalit témata, pravidelnosti, kvality a vztahy. Ideálním vstupním předpokladem jsou žádné počáteční předpoklady, otevřená mysl vedená výzkumnou otázkou a kvalitně vedená dokumentace.

Možná rizika zkreslení u kvalitativního výzkumného šetření (Juklová, 2011, s. 214–215):

- nemožnost mít oči všude;
- síla prvního dojmu;
- různá dostupnost informačních zdrojů;
- tendence „vypouštět“ informace, které se jeví jako překvapivé a v rozporu s dosavadním významem dat;
- ignorování různé spolehlivosti dat;

- (po vytvoření předpokladů) věnování velké nebo malé pozornosti dalším informacím;
- nadměrná sebedůvěra výzkumníka;
- chybné vysvětlování příčinnosti jevů;
- v případě nedostatku dat porovnání s předpokládaným průměrem;
- situace, kdy se výsledky opakované analýzy liší od původních;

Postup při analýze kvalitativních dat (Juklová, 2011, s. 216):

- transkripce (přepis, převod);
- segmentace (rozebírání na části);
- kódování;
- poznámkování;
- postihování vztahů mezi kategoriemi;
- grafické a tabelární zobrazování;
- vytváření struktury příběhu;
- interpretace zkoumaných dat.

Blíže k tématu viz Juklová (2011, s. 216–233), Strauss a Corbinová (1999) či Šedová (2007, s. 207–247).

Zkušenosti z praxe:

- 1) v tabulkách a slovních komentářích jsou odlišná data;
- 2) komentáře dat jsou příliš stručné;
- 3) v případě kvalitativního výzkumného šetření je rozhovor přepsán a vložen do kapitoly „výsledky“ okopírovaný, bez analýzy;
- 4) špatně vedený rozhovor, často povrchní (vhodnější je stanovit okruhy než konkrétní otázky, kterých se pak studenti často drží);
- 5) analýza je pouze povrchní.

6.10.4 Diskuze

V části věnované diskuzi komparuje autor práce výsledky svého výzkumného šetření s předchozími výsledky jiných autorů, dává do souvislosti to, co zjistil, s tím, „co se píše“.

Je zde také prezentován vlastní názor autora vytvořený na základě výsledků výzkumného šetření. Jsou zde také diskutovány odpovědi na výzkumné otázky.

Současně jsou zde zmíněna možná úskalí výzkumného šetření, problémy spojené s realizací výzkumu a naznačeny další možné pohledy na problém, podněty k dalším možným výzkumům.

I praktická bakalářská práce musí obsahovat kapitolu „diskuze“, kde jsou zmíněny zkušenosti z ověření materiálu v praxi, je zde kriticky zhodnocen a uvedeno doporučení pro praxi apod.

Zkušenosti z praxe:

- 1) v bakalářské práci zcela kapitola diskuze chybí – ač není povinná, ve většině případů je odůvodněná;
- 2) nejsou diskutována teoretická východiska s výsledky, ale kapitola obsahuje pouze prezentaci odpovědí na výzkumné otázky.

6.11 Závěr

V závěru autor shrnuje nejen výsledky výzkumného šetření, ale celé bakalářské práce. Vrací se ke stanovenému cíli a jeho naplnění. Zmiňuje konkrétní výsledky, hypotézy. Může zde být nastíněn další vývoj zkoumané problematiky, praktické využití práce, návrh na zlepšení edukační reality, problém, se kterým se student setkal apod.

Rozsah závěru je obvykle jedna až tři strany.

Zkušenosti z praxe:

- 1) studenti v závěru často rozebírají skutečnosti, které by měly být ve výsledcích či diskuzi;
- 2) v závěru není jasné vyjádření k naplnění cíle práce.

6.12 Seznam použitých zdrojů

V seznamu použitých zdrojů jsou uvedeny pouze zdroje, na které je v bakalářské práci odkazováno, tzn. není možné, aby v seznamu byly knihy, články, elektronické zdroje apod., ze kterých autor práce nečerpal, resp. na ně neodkázal. Veškeré zdroje, se kterými autor během psaní práce pracuje, které v práci použije, včetně parafrázovaných zdrojů, zdrojů, kterými se inspiroval, musí být v této části práce (kapitola seznam použitých zdrojů) uvedeny.

I když u bakalářské práce není striktně určen počet zdrojů, bývá pravidlem, že jich není méně než 20. Záleží však na tématu bakalářské práce, neboť jsou témata, kde existuje velké množství zdrojů a kde je vhodné z nich vytvořit teoretický rámec pro bakalářskou práci, v seznamu použitých zdrojů je pak např. 50 titulů. Jsou však témata, ke kterým chybí zdroje, v tomto případě se student pohybuje na hranici 20 titulů. Při psaní bakalářské práce je dále vhodné čerpat ze zahraničních zdrojů, nezůstávat pouze v tuzemském prostředí.

Pro obory, kterým je tato metodika věnována, je doporučováno využití citační normy APA, či ISO 690. Důležité je dodržet jednotný styl a odkazovat dle té citační normy, kterou si student zvolí. Dále musí způsob odkazování v textu korespondovat se zápisem zdrojů.

Ukázka seznamu použitých zdrojů dle citační normy APA:

- Monografie:
 - jeden autor:

Janík, T. (2005). *Znalost jako klíčová kategorie učitelského vzdělávání*. Brno: Paido.
 - dva autoři:

Havlík, R., & Koťa, J. (2007). *Sociologie výchovy a školy*. Praha: Portál.
 - tři autoři:

Kratochvílová, J., Horká, H., & Chaloupková, L. (2015). *Rozvoj osobnostních a profesních kompetencí učitele 1. stupně základní školy*. Brno: Masarykova univerzita.
 - osm a více autorů:

Hanušová, S., Píšová, M., Kohoutek, T., Minaříková, E., Janík, M., Janík, T., ... Ježek, S. (2017). *Chtějí zůstat nebo odejít? Začínající učitelé v českých základních školách*. Brno: Masarykova univerzita.
- Kapitola v knize:

Marková, K., & Urbánek, P. (2008). Praktická příprava učitelů všeobecně vzdělávacích předmětů: realita, problémy a perspektivy. In J. Vašutová, et al., *Vzděláváme budoucí učitele: nové přístupy k pedagogicko-psychologické přípravě studentů učitelství* (s. 79–110). Praha: Portál.
- Článek v časopise:

Janík, T., Spilková, V., & Píšová, M. (2014). Standard a kariérní systém učitele: problémy předložené koncepce v širších souvislostech. *Pedagogická orientace*, 24(2), 259–274.
- Elektronický zdroj:

NÚV. (2012). *Cesta ke kvalitě*. Dostupné z <http://www.nuov.cz/ae>
pedagogicke.info. (2017).

MŠMT: *Návrh Standardu učitele.* Dostupné z
<http://www.pedagogicke.info/2017/02/msmt-navrh-standardu-ucitele.html>

K citační normě APA více viz např.:

- <https://pedagogika.phil.muni.cz/studium/citacni-norma-apa>
- <https://www.phil.muni.cz/journals/index.php/studia>
- [paedagogica/pages/view/citation
https://www.pvsp.cz/data/2018/09/05/13/citacni_normy_dle_apa.pdf?id=1648](https://www.pvsp.cz/data/2018/09/05/13/citacni_normy_dle_apa.pdf?id=1648)

Ukázka seznamu použitých zdrojů dle citační normy ISO 690:

- Monografie:
 - jeden autor:

Janík, T. *Znalost jako klíčová kategorie učitelského vzdělávání.* Brno: Paido, 2005. ISBN 80-7315-080-8.
 - dva autoři:

Havlík, R. a J. Koťa. *Sociologie výchovy a školy.* 2. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-327-7.
 - tři autoři:

Kratochvílová, J., H. Horká a L. Chaloupková, L. *Rozvoj osobnostních a profesních kompetencí učitele 1. stupně základní školy.* Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-7894-9.
 - více autorů:

Hanušová, S. et al. *Chtějí zůstat nebo odejít? Začínající učitelé v českých základních školách.* Brno: Masarykova univerzita, 2017. ISBN 978-80-210-8889-4.

- Kapitola v knize:

Marková, K. a P. Urbánek. Praktická příprava učitelů všeobecně vzdělávacích předmětů: realita, problémy a perspektivy. In J. Vašutová, et al. *Vzděláváme budoucí učitele: nové přístupy k pedagogicko-psychologické přípravě studentů učitelství*. Praha: Portál, 2008, s. 79–110. ISBN 978-80-7367-405-2.

- Článek v časopise:

Janík, T., V. Spilková a M. Píšová, M. Standard a kariérní systém učitele: problémy předložené koncepce v širších souvislostech. *Pedagogická orientace*. 2014, roč. 24, č. 2, 259–274. ISSN 1211-4669.

- Elektronický zdroj:

NÚV. *Cesta ke kvalitě* [online]. NÚOV, © 2008 [cit.2018-11-25]. Dostupné z <http://www.nuov.cz/ae>

K citační normě ISO více viz např.:

- <https://www.citace.com/CSN-ISO-690.pdf>
- <https://www.knihovnazn.cz/files/citace.pdf>

Zkušenosti z praxe:

- 1) seznam použitých zdrojů nesouhlasí se zdroji, na které je odkazováno v práci;
- 2) není dodržena citační norma;
- 3) dochází k prolínání různých citačních norem.

6.13 Seznam příloh

V seznamu příloh jsou uvedeny přílohy, které jsou součástí bakalářské práce. Samotný seznam se nachází v poslední části práce, přílohy následují za ním. Přílohy jako takové jsou materiálem, který je ve vztahu k obsahu práce důležitý – např. vzor dotazníku, struktura rozhovoru, ukázka rozhovoru, kazuistiky, ukázky prací apod.

Jde o poslední číslovanou stránku, která obsahuje seznam příloh např. v této podobě:

Příloha č. 1: Dotazník pro učitele mateřské školy

Příloha č. 2: Struktura rozhovoru s učitelem mateřské školy

Příloha č. 3: Ukázka realizovaného rozhovoru

atd.

Následující přílohy jsou dle tohoto seznamu označeny a každá je na nové stránce. Stránky, na kterých se nacházejí přílohy, se nečíslojí a nezapočítávají se do celkového počtu stran práce (rozsah práce se počítá od úvodu po závěr).

Zkušenosti z praxe:

- 1) studenti započítávají přílohy do celkového počtu stran.

7 ETICKÉ HLEDISKO

Během psaní práce i při realizaci výzkumu je důležité dodržování etických zásad. Účastníci výzkumného šetření musí být seznámeni s jeho cílem a použitím dat. V případě dotazování, testování, pozorování dětí apod. je nutný informovaný souhlas rodičů. Pokud jde o kvalitativní výzkumné šetření metodou rozhovoru či pozorování, je důležitý citlivý přístup.

Při psaní práce je důležité zachování anonymity, tzn. jména jsou změněna (v práci je např. u výsledků kvalitativního šetření realizovaného rozhovory uvedeno: *Všechna jména komunikačních partnerů jsou změněna z důvodu zachování anonymity*). Dále je doporučeno studentům zmínit v textu, že byly etické (a jaké) parametry dodrženy, zejména u kvalitativního šetření.

Mezi etické principy dále patří správné odkazování, autor se nesmí dopustit plagiátorství. Student si může ověřit svou bakalářskou práci prostřednictvím serveru odevzdej.cz. Vedoucí práce následně posuzuje plagiátorství po nahrání do STAGu, při hodnocení práce pomocí programu theses.cz.

Zkušenosti z praxe:

- 1) student celou dobu zachovává anonymitu a v poděkování napíše: „Děkuji učitelkám Janě Novákové, Daně Svobodové a Haně Dvořákové za to, že mi poskytly rozhovor.“

8 POSUDEK BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Pedagogická
fakulta
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
In České Budějovicích

Posudek bakalářské práce

Jméno a příjmení studenta/ky:	<input type="text"/>	Osobní číslo:	<input type="text"/>
Studijní program:	<input type="text"/>		
Studijní obor:	<input type="text"/>		
Katedra:	<input type="text"/>	Akademický rok:	<input type="text"/>
Název práce:	<input type="text"/>		
Vedoucí práce:	<input type="text"/>		

Hlediska hodnocení

Obsahová úroveň práce

Formulace cílů:

cíle jsou jasně formulovány	☐	☐	☐	☐	cíle nejsou korektně formulovány
-----------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	----------------------------------

Struktura práce odpovídá cílům:

zcela odpovídá	☐	☐	☐	☐	neodpovídá
----------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	------------

Jednotlivé části práce:

jsou pro celek podstatné	☐	☐	☐	☐	nejsou podstatné
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	------------------

Teoretická a empirická část práce jsou:

provázané	☐	☐	☐	☐	neprovázané
-----------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	-------------

Naplnění cílů práce:

cíle práce naplněny	☐	☐	☐	☐	nenaplněny
---------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	------------

Způsob zpracování

Zvolené metodologické řešení:

	1	2	3	W	
odpovídá cílům práce	☐	☐	☐	☐	neodpovídá cílům práce

Adekvátní použití výzkumných metod, metodických postupů:

	1	2	3	W	
zcela adekvátní	☐	☐	☐	☐	neadekvátní

Způsob prezentace problému/tématu:

	1	2	3	W	
přiměřený a jasný	☐	☐	☐	☐	neodpovídá typu práce, není srozumitelný

Úroveň interpretace a diskuze k řešenému problému:

	1	2	3	W	
dostatečná	☐	☐	☐	☐	nedostatečná

Propracovanost práce:

	1	2	3	W	
práce je ve všech svých částech přiměřeně propracovaná	☐	☐	☐	☐	některé části práce nejsou dostatečně dopracované, dokončené

Práce se zdroji

Práce s odbornou literaturou:

	1	2	3	W	
výborná	☐	☐	☐	☐	nedostatečná (neodpovídající)

Aktuálnost použitých zdrojů:

	1	2	3	W	
zdroje jsou aktuální	☐	☐	☐	☐	zdroje nejsou aktuální

Zahraníční zdroje:

	1	2	3	W	
práce obsahuje relevantní zahraniční zdroje	☐	☐	☐	☐	práce neobsahuje zahraniční zdroje

Relevance a validita zdrojů:

	1	2	3	W	
relevantní	☐	☐	☐	☐	nerelevantní

Čítační norma:

	1	2	3	W	
zcela dodržena	☐	☐	☐	☐	nedodržena

Jazyková úroveň práce

Stylistická vyspělost:

	1	2	3	N	
odpovídá úrovni odborného stylu	☐	☐	☐	☐	neodpovídá požadované úrovni

Gramatická úroveň:

	1	2	3	N	
neobsahuje gramatické chyby	☐	☐	☐	☐	obsahuje velké množství gramatických chyb

Odborný jazyk:

	1	2	3	N	
používá výborně	☐	☐	☐	☐	nepoužívá

Formální úroveň práce

Rozsah práce:

	1	2	3	N	
odpovídá	☐	☐	☐	☐	neodpovídá stanoveným požadavkům

Práce obsahuje požadované náležitosti:

	1	2	3	N	
obsahuje	☐	☐	☐	☐	neobsahuje

Grafická úroveň práce:

	1	2	3	N	
vyhovující	☐	☐	☐	☐	nevyhovující

Struktura a členění práce:

	1	2	3	N	
vyhovující	☐	☐	☐	☐	nevyhovující

Další hodnocení

Závěr

Navrhovaná klasifikace slovně:

výborně

velmi dobře

dobře

nevyhověl/a

Práce splňuje základní požadavky na tento typ prací, a proto ji doporučuji k obhajobě:

ANO

NE

Datum:

Podpis vedoucí/ho práce:

V posudku bakalářské práce, který student obdrží nejpozději týden před obhajobou, se vyjádří jak vedoucí, tak oponent práce dle jednotlivých výše uvedených kritérií. Součástí posudku bývá většinou i otázka k obhajobě, na kterou se student může předem připravit.

9 OBHAJObA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Obhajoba probíhá před členy zkušební komise, za přítomnosti vedoucího práce, příp. také oponenta. Časový limit pro prezentaci bakalářské práce je 5–10 minut. Student se většinou při seznámení s bakalářskou prací opírá o prezentaci v Powerpointu. Velmi stručně je představen obsah teoretické části a následuje prezentace výsledků výzkumného šetření, příp. prezentování praktického materiálu a jeho evaluace. Důležité je prezentaci nečíst, držet se pravidel tvorby prezentace.

Možná struktura prezentace:

- úvodní snímek s názvem bakalářské práce, jménem studenta a vedoucího práce;
- osnova teoretické části;
- cíl práce, výzkumný problém, výzkumné otázky/hypotézy/předpoklady;
- metodika (typ výzkumného šetření, použité metody, výzkumný soubor);
- výsledky;
- naplnění cíle, odpovědi na výzkumné otázky, vyhodnocení hypotéz;
- závěr;
- (poděkování za pozornost – nemusí být, student děkuje osobně).

Po prezentaci bakalářské práce studentem následuje seznámení vedoucího s jeho posudkem bakalářské práce a posudkem oponenta. V rámci rozpravy student odpovídá jak na otázky položené v posudcích vedoucího a oponenta, tak na otázky členů komise.

Hodnocení bakalářské práce vychází jak z hodnocení vedoucího a oponenta práce, tak z hodnocení prezentace studenta u obhajoby.

Zkušenosti z praxe:

- 1) nedodržení časového limitu;
- 2) čtení prezentace z Powerpointu či z připraveného listu.

10 SHRNU TÍ PROBLÉMŮ PŘI PSANÍ BAKALÁŘSKÝCH PRACÍ

Při psaní bakalářské práce je důležité dodržet několik pravidel, abyste se vyvarovali zbytečných chyb:

1. I když vám nedělá problém český jazyk, je vhodné dát přečíst finální verzi práce jinému čtenáři – víc očí víc vidí. Nehledě na to, že se při opakovaném čtení některé drobnosti přehlédnou → větší množství gramatických a stylistických chyb.
2. S bodem 1 souvisí ještě jeden problém, zejména při psaní bakalářské práce u učitelů mateřských škol, kdy text není psán odborným jazykem → beletristický styl psaní.
3. Je důležité si předem ujasnit styl odkazování (např. harvardský) a ten v celé práci dodržovat → nedodržení jednotnosti.
4. Před odevzdáním práce je důležité si zkontrolovat seznam použitých zdrojů, aby se shodoval se zdroji, na které je odkazováno v samotném textu práce → nesoulad mezi seznamem použitých zdrojů a odkazování na zdroje v textu.
5. Při formulování výzkumného problému, výzkumných otázek či hypotéz/předpokladů je nezbytné studium odborné literatury zaměřené na metodologii (viz odkazy v této metodice) → častá je chybná formulace výzkumného problému, nevhodně položené výzkumné otázky či nevhodně stanovené hypotézy/předpoklady.

ZÁVĚREM

Cílem této metodiky je shrnout základní informace důležité pro zpracování bakalářské práce a pomoci čtenáři zorientovat se v metodologii, a to ve vztahu k požadavkům na tento typ práce odpovídajícím charakteru studijních oborů učitelství pro mateřské školy, učitelství odborných předmětů a sociální pedagogika.

Důležité je při zpracování bakalářské práce nepodcenit časové rozložení tak, abyste nedokončovali práci na poslední chvíli. Pokud pošlete vedoucímu práce váš rukopis např. 14 dnů před odevzdáním, vedoucí práce není povinen v těchto případech reagovat, závisí to na jeho časových možnostech.

Na závěr si dovolím ještě jedno doporučení: zvolte si takové téma své bakalářské práce, které vás bude bavit. Pokud budete realizovat výzkumné šetření, vyberte si takové, kde se budete cítit jistější a kde budete moci využít svých zkušeností či výhod vašeho pracovního zařazení... a netrapte se tím, že „vše už bylo vymyšleno“, vždy je možné nalézt jiný úhel pohledu, dívat se na problém jinou optikou.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Gavora, P. (2010). *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido.

Gulová, L., & Šíp, R. (Eds.), et al. (2013). *Výzkumné metody v pedagogické praxi*. Praha: Grada.

Havigerová, J. M. (2011). Experiment. In M. Skutil et al., *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu* (s. 115–126). Praha: Portál.

Chráška, M. (2007). *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada.

Juklová, K. (2011). Kvalitativní analýza a zpracování dat. In M. Skutil et al., *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu* (s. 213–233). Praha: Portál.

Reichel, J. (2009). *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada.

Skutil, M., et al. (2011). *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu*. Praha: Portál.

Strauss, A., & Corbinová, J. (1999). *Základy kvalitativního výzkumu*. Praha: Albert.

Šed'ová, K. (2007). Analýza kvalitativních dat. In R. Švaříček & K. Šed'ová, et al., *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách* (s. 207–247). Praha: Portál.

Švaříček, R., & Šed'ová, K., et al. (2007). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál.